
ร่างแนวทางการจัดเตรียม ศูนย์พักพิงในภาวะวิกฤติน้ำท่วม

เพื่อการป้องกันและควบคุมโรค (ร่างที่ 1.2)

(จัดทำเมื่อ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2554)

(หมายเหตุ ยังมีการปรับปรุง/เพิ่มเติมเอกสารเพื่อประกอบการทำงานที่ศูนย์อพยพ)

โดย ทีมวิชาการตอบโต้โรคและภัยสุขภาพจากน้ำท่วม
กรมควบคุมโรค • กระทรวงสาธารณสุข

วัตถุประสงค์

แนวทางการจัดเตรียมศูนย์พักพิงในภาวะวิกฤติน้ำท่วมฉบับนี้ จัดทำเพื่อช่วยในการจัดเตรียมศูนย์พักพิงให้มีมาตรฐาน สามารถลดความเสี่ยงของโรคระบาดจากโรคติดต่อบางชนิด เช่น ท้องร่วง ฉี่เย็บพลัน, โรคไวรัสตับอักเสบบี, โรคตาแดง, โรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจบางชนิด โรคไข้เลือดออก, ซึ่งพบได้บ่อยในภาวะน้ำท่วม โดยเฉพาะเมื่อผู้คนที่ต้องมาอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมาก เช่น ศูนย์พักพิงที่มีข้อจำกัดมากมายทั้งในเรื่องสถานที่และอื่นๆ

อย่างไรก็ตามในภาวะวิกฤตและข้อจำกัดต่างๆ ผู้ดูแลหรือผู้รับผิดชอบในการจัดตั้งศูนย์พักพิงอาจต้องปรับหรือประยุกต์คำแนะนำต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ให้เหมาะสมตามเหตุการณ์ เพื่อให้เกิดประโยชน์และความปลอดภัยสูงสุดแก่ประชากรผู้เดือดร้อนต่อไป

แนวทางการจัดเตรียมศูนย์พักพิงในภาวะวิกฤติน้ำท่วมฉบับนี้ ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1   แบบสำรวจความพร้อมด้าน:

- I.   สถานที่
- II.   คน (บุคลากร และ ผู้อพยพ)
- III.   อุปกรณ์เครื่องใช้ที่จำเป็นต่างๆ
- IV.   การสุขาภิบาล
- V.   การเฝ้าระวังโรคติดต่อและโรคระบาดในศูนย์อพยพ

ส่วนที่ 2   เอกสารคำแนะนำสำหรับศูนย์อพยพ

- I.   คำแนะนำสำหรับผู้อพยพเมื่ออยู่รวมกันในศูนย์อพยพ
- II.   คำแนะนำในการเตรียมอาหารในศูนย์พักพิง
- III.   **คำแนะนำด้านสุขาภิบาลเรื่องการจัดการขยะติดเชื้อและขยะอันตราย**
- IV.   แบบประเมินความเสี่ยงเพื่อการป้องกันและควบคุมโรคระบาดในศูนย์อพยพ

ส่วนที่ 1   แบบสำรวจความพร้อมด้าน:

สถานที่

คน (บุคลากร และ ผู้อพยพ)

อุปกรณ์เครื่องใช้ที่จำเป็นต่างๆ

การสุขาภิบาล

การเฝ้าระวังโรคติดต่อและโรคระบาดในศูนย์อพยพ

แบบสำรวจความพร้อมด้านสถานที่

ศูนย์พักพิงมีความสำคัญ เพราะถือเป็นศูนย์กลางของความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ

หลักการเลือกสถานที่ ไม่ไกลจากที่เกิดเหตุ มีความปลอดภัยระดับหนึ่ง, เป็นอาคารที่แข็งแรง มีหลังคาคลุม, มีทางเข้า-ออกอาคารที่กว้าง มีพื้นที่กว้างขวางพอสำหรับการอยู่อาศัยของคนจำนวนมาก, ไม่มีข้อจำกัดสำหรับผู้พิการ, มีอากาศถ่ายเทได้ดี ไม่มีปัญหาเรื่องการติดต่อสื่อสารกับภายนอก / ระบบไฟฟ้า / น้ำกิน-น้ำใช้ / และการกำจัดขยะ

แบบสำรวจ

- [ ] การคมนาคมสู่ภายนอกสะดวก
  - เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินต้องสามารถเคลื่อนย้ายผู้สูงอายุหรือผู้ป่วยได้สะดวก
- [ ] มีบริเวณให้ผู้อพยพทำความสะอาดร่างกาย เสื้อผ้า รองเท้า ก่อนเข้าสู่บริเวณที่พักอาศัย
  - เศษดิน เศษไม้ เศษแก้ว เศษอาหาร หรือสารเคมี ที่อาจติดมา เป็นแหล่งแพร่โรค หรือสร้างอันตรายแก่คนในศูนย์อพยพได้
- [ ] มีบริเวณสำหรับลงทะเบียนผู้อพยพ หรือติดต่อ-สอบถามต่างๆ
- [ ] มีการจัดพื้นที่อาศัยได้เหมาะสม
  - ไม่น้อยกว่า 3.5 ตารางเมตรต่อคน หรือให้นอนห่างกันประมาณ 2 เมตร
  - ควรแยกที่กินจากบริเวณนอน เพื่อป้องกันมด แมลงวัน แมลงสาบ หนู ซึ่งเป็นแหล่งแพร่โรค
  - จัดพื้นที่อาศัยพิเศษสำหรับผู้สูงอายุ เด็ก หรือคนท้องที่ไม่มีญาติดูแล หรือผู้หญิงที่มาคนเดียว เพื่อช่วยดูแลอย่างใกล้ชิดและเพื่อความปลอดภัย
  - มีบริเวณแยกโรคต่างหากสำหรับผู้ป่วยที่สงสัยเป็นโรคติดต่อ
- [ ] มีจำนวนห้องน้ำ-ห้องส้วมที่เหมาะสม ห้ามขับถ่ายหรืออาบน้ำลงแหล่งน้ำโดยตรง
  - ห้องอาบน้ำประมาณ 30-50 คนต่อห้อง
  - ห้องส้วมประมาณ 20 คนต่อห้อง และมีถังขยะที่มีฝาปิดในห้อง และมีที่ล้างมือที่พอเพียง (เพื่อความปลอดภัยต่อเด็ก คนชรา และผู้หญิง เน้นเรื่องไม่สิ้น ไฟสว่าง และไม่เปลี่ยว)

- [ ] มีบริเวณเฉพาะสำหรับใช้เตรียมอาหาร และไกลจากที่เก็บขยะหรือห้องน้ำ-ห้องส้วม
ถ้ามีการประกอบอาหารสดที่ศูนย์ ต้องมีที่เก็บอาหารสดต่างๆที่เหมาะสม ระวังการบูดเน่าของอาหาร และประกอบอาหารให้เพียงพอเป็นมื้อๆเท่านั้น
แยกเขียงและมีดที่ใช้หั่น / สับเนื้อสัตว์ดิบ ไม่ให้ปะปนกับอาหารอย่างอื่น
- [ ] มีบริเวณสำหรับหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ในการทำงานหรือมีห้องพยาบาล
- [ ] มีบริเวณเฉพาะสำหรับการพักผ่อนของบุคลากร
- [ ] มีบริเวณสำหรับทำกิจกรรมต่างๆร่วมกัน
เพื่อลดความเครียดของผู้อพยพ เช่น ออกกำลังกาย สวดมนต์ ฝึกอาชีพ หรือเล่นดนตรีกัน
เพื่อเป็นที่ประชุมวางแผนการทำงานของเจ้าหน้าที่
- [ ] มีบริเวณแยกสำหรับสัตว์เลี้ยงและอยู่ห่างไกลจากบริเวณอื่นๆ ห้ามนำสัตว์เลี้ยงอยู่ปะปนกับคนโคตรเด็ดขาด

แบบสำรวจความพร้อมด้านคน

แบบสำรวจ

บุคลากร

- [ ] เจ้าหน้าที่และอาสาสมัครทุกคนผ่านการอบรมหรือชี้แจง ให้มีความเข้าใจในกฎ ระเบียบของศูนย์อพยพ และมีความรู้ด้านสุขอนามัยที่ดี
- [ ] มีบุคลากรเพียงพอในการดูแลผู้อพยพ โดยเฉพาะเด็ก คนชรา คนท้อง หรือผู้ที่มีโรคประจำตัว
- [ ] มีการแบ่งหน้าที่ในการทำงานทั้งเจ้าหน้าที่และอาสาสมัคร เพื่อความสะดวกในการทำงาน
- [ ] มีบุคลากรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบเรื่องความสะอาดของบริเวณต่างๆ ทั้งบริเวณนอน ห้องเตรียมอาหาร ห้องน้ำ-ห้องส้วม และบริเวณรวบรวมขยะ ตลอดจนเรื่องความสะอาดของน้ำกิน-น้ำใช้
- [ ] มีบุคลากรที่ทำหน้าที่ดูแลความปลอดภัยแก่ทั้งคนและสถานที่ประจำตลอด 24 ชั่วโมงอย่างเพียงพอ
- [ ] มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องการปฐมพยาบาลเบื้องต้นประจำตลอด 24 ชั่วโมง

ผู้อพยพ

- [ ] ผู้อพยพทุกคนได้รับการชี้แจงให้ทราบเรื่องกฎ ระเบียบของศูนย์อพยพ
- [ ] ผู้อพยพทุกราย/ ทุกระอบครัวได้รับการแนะนำและได้รับเอกสาร เพื่อให้มีความรู้เรื่องสุขอนามัยที่ดี และการดูแลด้านสุขภาพตนเองเมื่อต้องพักอาศัยในศูนย์อพยพ

แบบสำรวจความพร้อม

ด้านอุปกรณ์เครื่องใช้ที่จำเป็นต่างๆ

แบบสำรวจ

- [ ] มีไฟสว่างเพียงพอ (โดยเฉพาะบริเวณห้องน้ำห้องส้วม และห้องพยาบาล)
- [ ] จัดเตรียมแก๊วน้ำ จาน ชาม และมีการทำความสะอาดและการเก็บอย่างเหมาะสม
- [ ] จัดหาที่นอน / ผ้าปูที่นอน , หมอน / ปลอกหมอน ผ้าห่ม และมุ้งให้เพียงพอแก่ผู้อพยพ
ผ้าปูที่นอน ปลอกหมอน มุ้ง ควรเปลี่ยนทุกครั้งที่เปลี่ยนผู้ใช้งาน
- [ ] จัดเตรียมอุปกรณ์กันยุงอื่นๆ เช่น ยาฉีดกันยุง ยาทากันยุง ยาจุดกันยุง (ระวังไฟไหม้)
- [ ] จัดเตรียมกระดาษทิชชูให้เพียงพอกับความต้องการ
- [ ] จัดเตรียมสบู่ และแอลกอฮอล์เจลให้พอเพียง
- [ ] จัดเตรียมผ้าอ้อม และผ้าอนามัยและกระดาษชำระผ้าอนามัยที่ใช้แล้วให้พอเพียง
เด็กอายุ > 2 ปีต้องการผ้าอ้อมอย่างน้อย 3 แผ่นต่อคนต่อวัน
ผู้หญิงที่มีประจำเดือนต้องการผ้าอนามัยเฉลี่ย 3 แผ่นต่อคนต่อวัน
- [ ] จัดเตรียมถุงขยะหลายๆขนาดตามความเหมาะสมกับการใช้งานให้พอเพียง
- [ ] จัดเตรียมหมวกกอนามัยสำหรับผู้ที่มีอาการไอ น้ำมูก (ทั้งผู้อพยพและบุคลากร)
- [ ] จัดเตรียมยาสามัญประจำบ้านที่จำเป็น และอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฐมพยาบาลเบื้องต้น
- [ ] จัดเตรียมอุปกรณ์จำเป็นในกรณีฉุกเฉินอื่นๆ เช่น เครื่องดับเพลิง อุปกรณ์และพาหนะเพื่อการเคลื่อนย้ายผู้ป่วย / คนชรา

แบบสำรวจความพร้อมด้านการสุขาภิบาล

แบบสำรวจ

- [ ] มีน้ำกิน-น้ำใช้พอเพียง โดยเฉลี่ยความต้องการน้ำประมาณ 7 ลิตรต่อคนต่อวัน
น้ำใช้ ถ้าไม่ได้ใช้น้ำจากก๊อกโดยตรง ภาชนะที่ใส่ต้องมีฝาปิดมิดชิด เพื่อป้องกันการวางไข่ของยุง ถ้ามีปัญหาเรื่องน้ำประปา ต้องใช้น้ำจากแหล่งธรรมชาติ ให้แก่งสารส้มจนใส แล้วเติมคลอรีนให้ได้ 0.2 ppm เพื่อฆ่าเชื้อโรค ความต้องการน้ำใช้ประมาณ 2-6 ลิตรต่อคนต่อวัน
น้ำกินต้องสะอาด กรณีไม่สามารถหาน้ำดื่มบรรจุขวดได้ สามารถนำน้ำใช้ที่ผ่านการบำบัดข้างต้นมาต้มให้เดือด แล้วบรรจุในภาชนะสะอาดที่มีฝาปิดมิดชิดเช่นกัน ความต้องการน้ำกินประมาณ 2 ลิตรต่อคนต่อวัน (รวมดื่มและจากกินอาหาร)
- [ ] มีที่เก็บอาหารที่เหมาะสม ไม่ว่าจะอาหารสด หรืออาหารแห้ง เพื่อป้องกันการบูดเน่าของอาหาร และป้องกันการจากสัตว์และแมลงต่างๆ
- [ ] มีบริเวณเฉพาะสำหรับใช้เก็บรวบรวมขยะระหว่างรอการนำไปทำลาย
จัดเตรียมถังขยะที่มีฝาปิดมิดชิด ถ้าเป็นไปได้มีการแยกขยะ ขยะจากทุกบริเวณในศูนย์ต้องเก็บใส่ถุงขยะแล้วมัดปากถุงให้แน่น (ระวังการรั่วซึมโดยเฉพาะขยะเปียก เพื่อป้องกันหนู แมลงสาบ มด หรือแมลงวัน) และล้างทำความสะอาดถังขยะทุกวัน
ห่างไกลจากแหล่งน้ำกิน-น้ำใช้และห้องเตรียมอาหาร และไม่แช่น้ำ (ระวังการรั่วซึมโดยเฉพาะขยะเปียก เพื่อป้องกันมด แมลงวัน แมลงสาบ หนู ซึ่งเป็นแหล่งแพร่โรค)
ปริมาณขยะประมาณ 40 คนต่อถัง 100 ลิตรต่อวัน
- [ ] บุคลากรที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการเตรียมอาหาร / น้ำกิน-น้ำใช้ ต้องเคร่งครัดในเรื่องความสะอาด และต้องหยุดงานถ้าไม่สบาย ไม่ว่าจะท้องเสียหรือปวดท้องอาเจียน หรือหายจากอาการท้องเสียน้อยกว่า 48 ชั่วโมง

แบบสำรวจความพร้อม

ด้านการเฝ้าระวังโรคติดต่อและโรคระบาด

แบบสำรวจ

[ ] มีบุคลากรหรือที่ปรึกษาที่มีความสามารถในการสำรวจปัจจัยเสี่ยงต่างๆต่อการเกิดโรคระบาด

[ ] มีระบบการเฝ้าระวังโรคติดต่อพื้นฐานในศูนย์พักพิง

มีระบบการลงทะเบียนผู้อพยพเพื่อการติดตามและเฝ้าระวังในกรณีเกิดโรคระบาด

จัดหาอาสาสมัครเพื่อสอบถามอาการไม่สบายของผู้อพยพในศูนย์พักพิงรายวัน โดยวิธี sentinel surveillance และแจ้งเจ้าหน้าที่ทราบทันทีที่พบผู้ป่วย เพื่อส่งปรึกษาแพทย์ต่อไป

มีไข้

ไอ-เจ็บหน้าอก,

คลื่นไส้-อาเจียน, ปวดท้องหรือท้องเสีย,

ตาแดง-เคืองตา

มีผื่นตามตัว

มีผู้รับผิดชอบรวบรวมข้อมูลการเจ็บป่วยรายวัน รวมถึงผลการวินิจฉัยของแพทย์

[ ] มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในกรณีสงสัยการระบาดของโรค

เอกสารอ้างอิง

1. Office of the Chief Health Officer. Guideline: Major Evacuation Centres: Public Health Considerations. Department of Health. NSW, 2011. Available at <http://www.health.nsw.gov.au/policies>.
2. Center for Disease Control and Prevention (CDC) (2011). Information for Disaster Evacuation Centers. Available at <http://www.bt.cdc.gov/disasters/evacccenters.asp>.
3. Programme on Disease Control in Humanitarian Emergencies Communicable Diseases Cluster. Communicable diseases following natural disasters. Risk assessment and priority interventions. World health organization (WHO). Geneva, 2006. Available at http://www.who.int/diseasecontrol_emergencies/en/
4. The Sphere Project. Handbook: Humanitarian Charter and Minimum Standards in Disaster Response. Geneva 2004. Available at <http://www.sphereproject.org>.
5. สำนักระบาดวิทยา. แนวทางการดำเนินงานป้องกันควบคุมโรคในศูนย์พักพิงสำหรับบุคลากรสาธารณสุข. กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข (พ.ศ. 2554). .....